

УДК 027.625:34:004.7

Наталія Дзюба,

зав. відділу каталогізування

Валентина Красножон,

зав. відділу довідково-інформаційного обслуговування

Національної бібліотеки України для дітей

ПРАВОВА КУЛЬТУРА В ІНТЕРНЕТІ: ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА ІНФОРМУЄ, ВЧИТЬ, РОЗ'ЯСНЮЄ

Узагальнено досвід бібліотек України для дітей з підвищення правової культури та захисту дітей у мережі Інтернет об'єднаними зусиллями бібліотек, батьків, школи, суспільства і держави.

Ключові слова: дитяча бібліотека, правова культура, Інтернет, інформаційний захист, виховання.

В сучасному складному світі кожній людині, і, звичайно, дитині необхідно знати свої права. Визнаючи дитину частиною людства, Конвенція ООН про права дитини наголошує на пріоритеті інтересів дітей над інтересами дорослих та утверджує необхідність їх виконання з боку держави і суспільства. Це вимагає від державних структур та суспільних організацій сконцентрувати увагу на різнобічній правовій освіті дітей.

Дитяча бібліотека – один з найважливіших соціальних інститутів, що відіграє значну роль у формуванні етичних, правових орієнтирів дітей, вдосконаленні їх духовних якостей, громадянської свідомості. Фахівці дитячих бібліотек різноманітними формами роботи вирішують питання розповсюдження правової освіти; поширення та поглиблення знань з прав дитини, їх засвоєння та уміння захищати; формування стійкої правосвідомості; роз'яснення правил безпечного поведіння в мережі Інтернет; розвиток партнерських стосунків із зацікавленими організаціями в реалізації прав дитини. У роботі з дітьми важливо використовувати нетрадиційні форми вирішення проблем правової освіти, зробити так, щоб діти самі активно брали участь в тому, що відбувається, а не були пасивними спостерігачами.

У даній статті поставлена мета узагальнення та поширення досвіду дитячих бібліотек України з підвищення правової освіти на основі

використання інформаційних технологій і опанування безпечного інтернет-середовища.

На сьогодні в Україні проходить становлення нової системи правової освіти та виховання дітей і підлітків, яка призначена здійснювати суттєвий вплив на правову психологію, правову свідомість, правову поведінку юних. Особливе місце серед електронних ресурсів правової тематики займає інформаційний портал «Права дітей», розроблений Херсонською обласною бібліотекою для дітей за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Основною метою порталу є створення адаптованого інформаційного середовища, в якому діти та підлітки за допомогою інтерактивних засобів в ігровій формі отримують необхідні систематизовані знання з питань захисту прав дітей. Відвідувачі порталу мають змогу дізнатися про літературні новинки, переглянути відео- та прослухати аудіоматеріали, зустрітися з улюбленими мультиплікаційними героями, які в ігровій формі знайомлять з основними положеннями прав дитини, розповідають про різні галузі права. Представлені на порталі конкурси, вікторини, творчі роботи надають можливість відвідувачам закріпити навички, отримані в процесі ігрового навчання. Можливості порталу дозволяють використовувати його як інноваційний ресурс, інтегрований в просвітницьке та виховне середовище дитячих бібліотек.

Багато і плідно працюють бібліотеки в плані правової освіти читачів-дітей, яка має свої специфічні особливості: дітям мало знати свої права і обов'язки, вони повинні їх зрозуміти, прожити, перенести на ситуації реального життя. Інноваційним засобом формування правової культури стали мультимедійні проекти Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. А. Гайдара, створені в рамках роботи «Клубу майбутніх правознавців». В електронних ресурсах в адаптованій для дітей формі подаються основні статті Конвенції ООН про права дитини, роз'яснюються основні права сучасних дітей.

В умовах реформування українського суспільства, правова просвіта є інноваційним інструментом, засобом, що прискорює модернізацію суспільних відносин, спрямовує правове життя у державі. Тому значення ефективної і доступної правової просвіти, її спрямованості на розв'язання актуальних суспільно-правових проблем, створення системи вивчення правових запитів і потреб різних категорій громадян є надзвичайно важливим. Правова просвіта – це, перш за все, знання, виховання

толерантності і впевненості, формування спеціальних навичок, здатності відстояти свої законні інтереси. Допомогти в цьому можуть пізнавальні ресурси, представлені на сайтах Харківської та Донецької обласних бібліотек для дітей. Навчитися захищати свої права та допомогти в цьому своїм ровесникам – основне завдання тематичного правового розділу сайту Краматорської центральної міської бібліотеки для дітей ім. О. С. Пушкіна. Подорожуючи країною «Правознайкою», діти дізнаються про свої права та обов'язки, навчаються в мирі та злагоді жити в родині, школі, в країні.

Діти та дорослі потребують не просто інформації з широкого спектру питань щодо прав дітей та їх захисту, а інформації цілеспрямованої, адресної, диференційованої, системної, актуальної, що постійно оновлюється. Яскравим прикладом отримання оперативної правової інформації є база даних статей, що створюється в межах корпорації дитячих бібліотек України. Корпорація – добровільне об'єднання 14 бібліотек: НБУ для дітей, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Львівської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Херсонської, Черкаської, Чернігівської, Чернівецької обласних бібліотек для дітей, Центральної міської бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка м. Києва та центральної міської бібліотеки для дітей м. Дніпропетровська. Зведена база даних «Корпоративна база статей» станом на 30.09.2012 р. включає 628 статей правової тематики, що становить 1,7 % від загальної кількості представлених записів. Найбільшу кількість становлять матеріали, що висвітлюють права людини, діяльність клубів правової тематики, популяризують правові знання, розкривають систему правового виховання та освіти, а також сценарії проведення правознавчих заходів. Охоплюючи статті зі 100 джерел розпису дитячих та педагогічних видань, «Корпоративна база статей» стала правовим інформаційним простором, в якому і діти, і організатори дитячого читання можуть знайти необхідні правознавчі матеріали. База даних доступна для всіх користувачів на сайті Національної бібліотеки України для дітей.

Дієвою формою інформування в дитячих бібліотеках є підготовка та випуск бібліографічних посібників, які все частіше переводяться і в електронну форму. Активно використовується читачами серія випусків інформаційного списку «Знаємо свої права», що вже декілька років створює Рівненська державна обласна бібліотека для дітей. На сьогодні на сайті бібліотеки представлено 12 випусків серії, які розкривають певні питання: права дітей, виховання дітей в сім'ї, право на освіту та навчання,

виховання здорової дитини, кримінальна відповідальність, соціальна допомога дітям з особливими потребами тощо.

Реалізуючи положення Конвенції ООН про права дитини, зокрема право на інформацію, дитячі бібліотеки, як провідники державної політики, забезпечують «... доступ дитини до інформації і матеріалів з різних джерел, особливо з джерел, які сприяють належному розвитку дитини» та «... належний захист дитини від тих матеріалів та інформації, що завдають шкоду її благополуччю». В 2010 р. Національна бібліотека України для дітей стала ініціатором проекту «Кращі Інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей». Розуміючи, що з кожним роком у мережі Інтернет зростає кількість ресурсів і все складніше стає знайти серед них якісну і корисну інформацію для навчання, самоосвіти і дозвілля, бібліотечні працівники 13 бібліотек об'єднали свої зусилля для створення спільного ресурсу – вебліографічного рекомендаційного політематичного списку кращих ресурсів для дітей та організаторів дитячого читання. Учасниками проекту стали фахівці Донецької, Житомирської, Кіровоградської, Миколаївської, Львівської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської обласних бібліотек для дітей, Дніпропетровської централізованої системи бібліотек для дітей, Миколаївської центральної бібліотеки для дітей, Кримської республіканської бібліотеки для дітей, Національної бібліотеки України для дітей. Користувачам запропоновано ретельно відібрані і перевірені джерела різноманітної тематики українською та російською мовами, які згруповано у 17 основних тем для дітей та 7 тем для дорослих. Ресурс вміщує більше 500 посилань, які допомагають нашим користувачам – від дошкільного віку до спеціалістів – більш комфортно подорожувати у безмежному світі глобальної мережі.

Ресурси з питань правознавства для дітей виділено у розділ «Держава та право», що об'єднують три теми: «Твої права», «Державні інститути та міжурядові організації», «Дитячі об'єднання та рухи». Серед рекомендованих матеріалів користувачі можуть знайти електронні ресурси дитячих бібліотек, повні тексти книг, віртуальні екскурсії державними інституціями, добірки мультфільмів, що в доступній для дітей формі висвітлюють правові питання тощо. Для дорослих виокремлено ресурси, що висвітлюють законодавчі та нормативні документи у сфері захисту прав дітей.

Кожна з бібліотек-учасниць відповідаючи за ведення 2–3 розділів, має можливість оперативно доповнювати закріплені за нею теми, своєчасно

вилучати матеріали, що зникли, і редагувати посилання на ресурси, адреси яких змінилися. Тож наш корпоративний проект «Кращі Інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей» є дієвим засобом інформування про якісні, цікаві, змістовні, доступні дітям ресурси глобальної мережі.

Однією з найактуальніших тем, що хвилює кожну дитячу бібліотеку, яка має доступ до мережі Інтернет, є тема прав дітей в мережі, правова електронна культура особистості. Правова е-культура – це множина знань, які виявляються в інформації, діяльності чи поведінці, об'єктом яких є комп'ютерна техніка, інформаційні технології, засоби електронної телекомунікації.

Наші діти живуть у світі, де електронні комунікації стали реальністю, а комп'ютер – частиною їхнього природного оточення. У світі в 2011 р. було зафіксовано більше ніж 2,1 млрд користувачів Інтернет. Про це свідчать дані глобального дослідження аналітичної компанії The Royal Pingdom. Слід зазначити, що майже половина всіх інтернет-користувачів світу молодша 25 років. Згідно статистики Association for the Research of Communication Media, підлітки у віці між 8 та 13 роками складають половину загальної кількості користувачів Інтернет.

Для всіх очевидно, що юні користувачі веб-мережі потребують базових знань про безпеку в цифровому просторі. Світова громадськість приділяє особливу увагу питанням безпеки дітей, які є найбільш вразливою категорією користувачів Інтернет. Міжнародні організації, уряди країн, різні фонди та комерційні структури створюють і підтримують програми, спрямовані на навчання грамотному і безпечному використанню Інтернету дітьми. Зараз Інтернетом користуються близько 17 млн жителів України. Це становить 42 % дорослого населення країни. Лідерство залишається за молоддю у віці від 16 до 19 років (69 % регулярних інтернет-користувачів).

З метою реалізації та дотримання вимог чинного законодавства нашої країни в галузі захисту інформаційного простору в 2003 р. створено Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі. Комісією на державному рівні проводиться робота з формування каталогу «білих сайтів», який включає перелік безпечних інтернет-ресурсів, рекомендованих для перегляду дітьми. Вже проаналізовано та відібрано понад 200 сайтів (спеціалізовані портали дитячої літератури, електронні бібліотеки, освітньо-інформаційні ресурси, сайти бібліотек, музеїв тощо). Комісією у 2009 р. розроблено Пам'ятку для батьків «Діти, Інтернет,

Мобільний зв'язок». З метою врегулювання питань і вироблення правил безпечного використання Інтернету у жовтні 2011 р. були прийняті «Рекомендації власникам веб-ресурсів, цільовою аудиторією яких є діти». У документі, з урахуванням вікових психофізіологічних особливостей дитячого сприйняття, даються рекомендації щодо контенту, рекламної продукції, стилістичного оформлення, яких бажано дотримуватися при створенні і функціонуванні дитячих інтернет-ресурсів.

Успішно реалізується в Україні програма «Безпека дітей в Інтернеті». Ряд заходів, спрямованих на навчання дітей, вчителів та батьків, ініційовано Коаліцією за безпеку дітей в Інтернеті, що заснована компанією «Майкрософт Україна» в рамках програми «Партнерство в навчанні». Членами Коаліції стали понад 30 організацій, серед яких неурядові та громадські організації, органи державної влади, телекомунікаційні компанії, видавництва, громадські діячі. Всі вони активно, через друковану продукцію, телевізійні канали, радіостанції, організовуючи соціальну рекламу, привертають увагу громадськості до даної проблеми. Першим кроком Коаліції став запуск у квітні 2008 р. веб-сайту «Онляндія – безпечна веб-країна». На ньому представлені матеріали для дітей, їхніх батьків та вчителів: результати досліджень використання всесвітньої мережі, інтерактивні ігрові сценарії, короткі тести, конкурси, плани уроків, переліки освітніх ресурсів, завдяки яким діти та дорослі зможуть опанувати основи безпечної роботи в Інтернеті й ефективніше використовувати всі переваги віртуального простору. У 2011 р. в рамках програми Microsoft «Партнерство в навчанні» кафедрою превентивної роботи та соціальної політики ЮНЕСКО в Україні вперше проведено Всеукраїнське дослідження «Рівень обізнаності українців щодо питання безпеки дітей в Інтернеті», яке показало недостатній рівень інформованості дітей з теми безпеки в Інтернеті, абсолютно недостатній рівень залучення батьків та вчителів у процес виховання культури безпечного користування Інтернетом дітьми. Ще одним кроком компанії став запуск безпечної електронної пошти «Онляндія» – першого в Україні спеціального поштового сервісу для дітей і підлітків, які можуть не тільки відправляти електронні листи, але й спілкуватися з друзями в режимі он-лайн за допомогою сервісу обміну миттєвими повідомленнями. Інтерфейс поштового домена @onlandia.org.ua не містить реклами, а електронна скринька захищена від несанкціонованого спаму та вірусів.

Багато уваги Коаліція за безпеку дітей в Інтернеті приділяє навчанню

батьків ключовим питанням захисту їхніх дітей від реальних загроз віртуального світу: проведено відкриту освітню конференцію, на сайті «Онляндія» відкрито розділ «Клуб Інтернет-батьків», створено ряд навчальних модулів, за допомогою яких батьки можуть дізнатися більше про використання соціальних мереж і важливість захисту приватної інформації при онлайн-спілкуванні. «Онляндія» на сьогодні – фактично єдиний український ресурс, спрямований на веб-освіту батьків. Тут можна розглянути можливості операційних систем та інтернет-браузерів, знайти спеціальне програмне забезпечення для батьківського контролю, що дозволяє фільтрувати шкідливий вміст і відслідковувати, на які сайти заходить дитина.

Щорічно за ініціативи «Майкрософт Україна» кожен другий вівторок лютого в Україні відзначається Міжнародний День безпечного Інтернету. У 2011 р. відбулася презентація першого навчально-методичного посібника з викладання теми безпеки дітей в Інтернеті у школі «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі». У 2012 р. були представлені цікаві мультфільми, створені членами анімаційного гуртка Київського палацу дітей та юнацтва, які у доступній формі відображають актуальність теми безпеки в Інтернеті.

У лютому 2012 р. до Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті приєднався інтернет-супермаркет «Rozetka.ua», який відразу став партнером акції «Урок безпечного Інтернету для дітей та новачків» в соціальній мережі Facebook на сторінці «Майкрософт Україна».

Вже більше чотирьох років активним партнером з питань онлайн-безпеки дітей став мобільний оператор та інтернет-провайдер «Київстар». У 2009 р. була ініційована програма «Безпека дітей в Інтернеті», в рамках якої приймаються відповідальні бізнес-рішення, розробляються навчальні матеріали та активно проводиться інформаційна робота серед дітей, вчителів та батьків. Цю соціальну програму визнано кращим волонтерським проектом в Україні за результатами Всеукраїнського конкурсу «Корпоративне волонтерство в Україні 2011» у номінації «Освіта та культура» в категорії «Велика компанія». Основними результатами її реалізації стали: розробка нової послуги компанії «Батьківський контроль», яка гарантує захист дітей від онлайн-загроз під час виходу в Інтернет через мобільний телефон; видання посібника для батьків «Діти в Інтернеті: як навчити дітей безпеки у віртуальному світі»; проведення конкурсу дитячих малюнків «Віртуальний світ очима дітей»; створення «білого списку»

рекомендованих сайтів для дітей, який включає 44 безпечних та корисних онлайн-ресурсів. «Київстар» і «МТС» також постійно проводять інформаційну роботу серед школярів – вчать основним правилам безпечної онлайн-поведінки, виховують культуру мобільного спілкування. Компанії контролюють контент-провайдерів, встановлюють системи фільтрації і блокування доступу до «дорослих» ресурсів у школах. З квітня 2012 р., в рамках довгострокової програми «Безпека дітей в Інтернеті», телеком-оператор «Київстар» оголосив про старт власної всеукраїнської соціальної рекламної кампанії «Розкажи дітям про безпеку в Інтернеті».

20 лютого 2012 р. був підписаний меморандум про співпрацю з впровадження Кодексу про захист дітей від жорстокого поведіння в мережі Інтернет, спрямованого на боротьбу з шкідливим для дітей інтернет-контентом. Ініціатором створення Кодексу став правозахисний центр «Ла-Страда-Україна» за участю інтернет-асоціації України, уповноваженого Президента України з прав дитини Юрія Павленка, громадських організацій. Першими меморандум підписали компанії «МТС-Україна», «Київстар» та «Укртелеком», які заявили про свою готовність захищати дітей від інформації, яка може зашкодити їх психічному здоров'ю.

З 2000 р. активно веде роботу з питань безпеки в мережі Інтернет Асоціація України (ІнАУ), до завдань якої входить проведення досліджень та профілактичних заходів з поширення безпечних правил, ресурсів і спеціальних програм для роботи в Інтернеті. З метою викорінення в національному сегменті Інтернет негативного контенту (порнографія, прояви расової та національної нетерпимості, тероризму і т. д.) у 2009 р. ІнАУ створила і підтримує постійно діючу «гарячу лінію» з веб-інтерфейсом Skarga. При досягненні по одному з URL граничної кількості скарг користувачів автоматично формується інформаційний лист, який надсилається на відповідний e-mail провайдера з бази Європейського Мережевого Координаційного Центру (RIPE). При цьому провайдер може вжити стосовно порушника відповідні заходи.

Діяльність бібліотек у розвитку інформаційної культури користувачів спільно з об'єднанням зусиль державних і некомерційних організацій, операторів мобільного зв'язку, батьків і вчителів, залученням фахівців з інформаційних технологій – запорука ефективної пропаганди безпечної роботи в Інтернет.

Прикладом для наслідування став проект Державної бібліотеки України для юнацтва – «Безпечний та привітний веб-простір», присвячений веб-

спілкуванню та нетикету. Крім розуміння технічних аспектів роботи в Інтернеті, стратегій пошуку інформації, в ході його реалізації піднімаються надзвичайно важливі питання етики і безпеки. Бібліотекою розроблено і проводяться тренінги з формування мережевої культури для фахівців (бібліотечні співробітники, педагоги), батьків, підлітків і молоді. Проект став переможцем 2010 року в конкурсі «Навчально-інноваційна бібліотека» програми «Бібліоміст».

Нестандартні креативні форми інформаційної освіти, які сприяють формуванню читача нового типу, все активніше впроваджують в практику роботи дитячої бібліотеки України.

Програми формування інформаційної культури в бібліотеках для дітей реалізуються протягом десятиліть. Завдяки їм діти вчаться шукати і знаходити інформацію в документних масивах, бібліотечних каталогах та Інтернеті, опановують основні методи роботи з текстом, вчаться грамотно складати анотації, рецензії та реферати. Але в сучасному інформаційному суспільстві мати тільки ці навички вже недостатньо. Молоде покоління активно освоює інтернет-простір: бере участь в освітніх інтернет-проектах, спілкується з однолітками, об'єднується в мережеві спільноти за інтересами, веде свої блоги, користується пошуковими системами, електронними бібліотеками, повнотекстовими базами даних і веб-каталогами, електронними енциклопедичними виданнями.

Збирати, популяризувати і роз'яснювати дітям питання інтернет-культури, інтернет-спілкування, впливу комп'ютера на здоров'я дитини – це одні з основних завдань розділу «Безпечна Web-країна» блогу «НБУшка» Національної бібліотеки України для дітей. З січня 2011 р. архів категорії містить 25 публікацій: статті, відео-матеріали, презентації, онлайн-уроки, поради. Акумулюючи матеріали даної тематики, блог допомагає користувачам комфортніше почуватися в безмежному світі глобальної мережі.

Багато бібліотек працюють за окремими цільовими програмами і проектами входження дитини в сучасний комунікативний світ. Наприклад, Львівська ОДБ («Академія читання», «Школа геніальних читачів», «Літня Інтернет-школа для малюків», «Профі в Інтернеті»), Херсонська ОДБ («Формування інформаційної культури школярів»), ЦМДБ м. Миколаєва («Полювання за інформацією»), Дніпропетровська ОДБ («Підліток в інформаційному просторі»), Донецька ОДБ («Інтернет – друг чи ворог?»), Краматорська ЦМДБ ім. О. С. Пушкіна («Інтернет-мозаїка», «Як пройти

в Інтернет»), Львівська ЦМДБ («Інформаційна всевіт on-line»), Чернігівська ОДБ («Школа Мегабайтуса»).

Заслуговує на увагу цікавий досвід роботи Кримської республіканської дитячої бібліотеки ім. В. Орлова. Використовуючи сучасні комп'ютерні технології, вони проводять дні вебліографії «Як не заблукати в нетрях Інтернету», захоплюючи уроки вебліографічних орієнтування «Інтернет: Що? Де? Як?», презентації бібліографічних посібників серії «Корисний Інтернет», індивідуальні консультування «Секрети Інтернету». З метою розширення навчальної аудиторії на сайті бібліотеки відкрита веб-сторінка «Корисний Інтернет», де представлені: посібник «Йдемо в безпечний Інтернет: основні правила», пам'ятка-рекомендація для батьків і вчителів «Захист дітей в Інтернеті: що можуть зробити дорослі», список веб-ресурсів «Крим.net».

Навчання пошуку інформації у всевітній мережі, правилам поведінки в Інтернеті допомагають і діючі в дитячих бібліотеках інтернет- та медіа-центри. Так, на базі медіа-центру центральної бібліотеки для дітей м. Дніпропетровська працює творча лабораторія «Пошук», одним із напрямів діяльності якої є розробка та апробація методів формування культурно-освітнього простору для дітей та юнацтва на основі електронних технологій. Яскравою та насиченою є діяльність мультицентру «Флешк@» центральної дитячої бібліотеки м. Львова. Відвідуючи центр, юні користувачі знаходять необхідну інформацію, пізнають навколишній світ через інтерактивні навчальні програми, інтелектуальні і розвиваючі ігри, відкривають для себе світ музики і кіно.

З метою вироблення системного підходу до роботи з інформацією дитячої бібліотеки проводять тренінги комп'ютерної грамотності, веб-уроки, онлайн-заняття, відео-години: «Комп'ютерленд» (основні можливості комп'ютера), «Країна відкритих вікон» (операційна система Windows), «Як користуватися Інтернетом», «Перші кроки в Гімалаї інформації», «Інформаційний простір бібліотеки та Інтернет», «Особливості пошуку інформації», «Культура читання електронних видань», «Віртуальний світ для тебе», «Знайомство з бібліотечними сайтами», «Маг на ім'я Інтернет», «Мультимедійні ресурси», «Віртуальні бібліотеки глобальної мережі», «Електронні словники, довідники, енциклопедії», «Твоя електронна шпаргалка», «Електронні ресурси на кожен день» та інші.

Дитячі бібліотеки є не лише зоною безпечного використання глобальної мережі. Враховуючи специфіку кола користувачів, впроваджуючи

новаторські підходи до формування спектра інформаційних послуг, вони стали активними творцями інтернет-ресурсів для дитячої аудиторії. Сайти, блоги, віддалені сервіси, інформаційні та інтерактивні продукти – все це частина єдиної системи захисту дітей від негативного впливу віртуального середовища. Особливо популярними і затребуваними серед юних читачів стали: віддалений сервіс «Віртуальна бібліографічна довідка: Об'єднана довідкова служба бібліотек України», корпоративна електронна антологія творів дитячої літератури «Почитайка», казково-пізнавальна подорож «Хто в рукавичці живе» (НБУ для дітей), заочний краєзнавчо-туристичний похід «Сім природних чудес України» (НБУ для дітей), бібліо-вояж до 75-річчя публікації книги А. Толстого про Буратіно «Пригоди дерев'яного хлопчиська» (НБУ для дітей), веб-подорожі «Як Івашка книжку про слона шукав» (ЦМДБ м. Миколаєва), віртуальні заняття клубу майбутніх правознавців «Великі права маленької людини» (Кіровоградська ОДБ), віртуальні уроки «БібліоЗнайки» (Кримська РДБ), віртуальні виставки «Книжкова галактика» (Миколаївська ОДБ), електронний журнал Літterra (Херсонська ОДБ), регіональний сайт дитячих бібліотек Харківщини «БібліоМістечко» (Харківська ОДБ), онлайн-консультування «Запитай психолога» (Львівська ЦМДБ).

Безпека в Інтернеті – тема безмежна, оскільки він увійшов в усі сфери суспільного життя. Як зазначено в посібнику з навчання дітей правам людини «Компасіто», що виданий Директоратом у справах молоді та спорту Ради Європи у 2008 р.: «Виртуальный мир может как предложить детям возможности, так и расставит ловушки. Использование электронных, цифровых и интерактивных информационных средств оказывает значительное положительное воздействие на развитие детей: это увлекательно, это обучает и социализирует. Однако это также несет потенциальную возможность вреда для детей и сообществ, в зависимости от того, как осуществляется использование. Этот виртуальный мир может сформировать жизни детей так же, как и настоящая жизнь, в нем есть то же давление: как приспособиться, быть невозмутимым и иметь много друзей».

Таким чином, захист дітей у мережі Інтернет – актуальна проблема, вирішувати яку потрібно не методами заборон, жорсткої фільтрації інформації, а об'єднавши зусилля бібліотек, батьків, школи, суспільства і держави для вироблення простих правил поведінки у веб-просторі та навчання цьому юного покоління.

Завдання формування електронної правової культури є складовою комплексного правового виховання дітей та підлітків. До вирішення цього завдання слід активніше залучати Національну експертну комісію України з питань захисту суспільної моралі та Всеукраїнську асоціацію батьківської громадськості. Доцільно підняти питання щодо внесення теми безпеки в Інтернеті у шкільну програму для дітей віком від 7 до 14 років та в курси навчання й підвищення кваліфікації вчителів. Дитячі бібліотеки мають спільно з іншими соціальними інституціями цілеспрямовано, послідовно, систематично вести роботу з е-правового виховання, орієнтувати дітей на життя в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Безпечна Web-країна [Електронний ресурс] // НБУшка : блог Національної бібліотеки України для дітей. – Режим доступу : <http://nbukids.wordpress.com/category>. – Назва з екрану.
2. Безпечний і привітний веб-простір [Електронний ресурс] // Державна бібліотека України для юнацтва : веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.4uth.gov.ua/netiquette/project.htm> – Назва з екрану.
3. Дзюба Н. Й. Корпоративна взаємодія бібліотек України для дітей з аналітичного розпису періодичних видань / Н. Й. Дзюба, В. М. Красножон // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики. – К., 2010. – С. 41–43.
4. Дзюба Н. И. Дети и Интернет: украинский подход к безопасному киберпространству [Электронный ресурс] / Н. И. Дзюба, В. М. Красножон // Государственная публичная научно-техническая библиотека России : веб-сайт. – Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2012/disk/022.pdf>. – Название с экрана.
5. Компасито: пособие по обучению детей правам человека [Електронний ресурс] // Council of Europe : веб-сайт. – Режим доступа : <http://eycb.coe.int/compasito/ru/> – Название с экрана.
6. Корпоративна база статей [Електронний ресурс] : [зведена база даних корпорації з аналітичного розпису періодичних видань бібліотек України для дітей] // Національна бібліотека України для дітей : веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/Catalog.aspx> – Назва з екрану.
7. Косинська Ю. «Моя безпечна Он-ляндія» : веб-сторінка для дітей учити малюків, як уберегтися від підводних рифів в інтернеті / Ю. Косинська // Україна молода. – 2008. – 26 лип. – С. 10.
8. Кращі Інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України для дітей : веб-

сайт. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5646>. – Название с екрана.

9. Онляндія – безпечна веб-країна [Електронний ресурс] : портал для дітей, батьків, учителів. – Режим доступу : <https://onlandia.org.ua/ru-RU/>. – Название с екрана.

10. Рекомендації власникам веб-ресурсів, цільовою аудиторією яких є діти [Електронний ресурс] // Нормативні акти України (НаУ) : професійна юридична система : веб-сайт. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.46836.0>. – Название с екрана.

11. Рівень обізнаності українців щодо питання безпеки дітей в Інтернеті [Електронний ресурс] : всеукраїнське дослідження // Онляндія - безпечна веб-країна : портал для дітей, батьків, учителів. – Режим доступу : https://onlandia.org.ua/pages/UNESCO_research_whiteraper. – Назва з екрана.

12. Стрелкова Е. В. Маленькие жители большой Сети : о «миграции» электронных ресурсов в детской библиотеке / Е. В. Стрелкова // Библиотечное дело. – 2009. – № 11. – С. 6–12. – Бібліогр. : С. 11–12.

13. Чудинова В. П. Дети и библиотекари в Интернете: новые проблемы и задачи специалистов / В. П. Чудинова // Библиотечное дело. – 2009. – № 6. – С. 34–39. – Бібліогр. : С. 39.

14. Що таке каталог «білих сайтів»? [Електронний ресурс] // Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.moral.gov.ua/news/263/>. – Назва з екрана.

УДК 021.89(083.7):004

Тетяна Данильченко,
зав. відділу НБУВ

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються питання впровадження інноваційних бібліотечних процесів у діяльність бібліотек, їх нормативне забезпечення на державному та внутрішньому рівнях. Також наголошується на проблемі нормування праці бібліотечних працівників в умовах впровадження ІКТ.

Ключові слова: закон, інновації, інноваційні бібліотечні процеси, інноваційно-комунікаційні технології, нормування праці.

Сучасний етап розвитку людства називають інформаційним і пов'язують з розвитком інформаційних технологій, їх проникненням у всі сфери життєдіяльності людини – професійну, особисту, соціальну, творчу. Володіючи значними інформаційними масивами, що зберігаються на різного роду носіях, бібліотека бере активну участь у формуванні інформаційного суспільства, у процесі розповсюдження інформації, в доведенні документів до користувача, також сама створює документні ресурси, що стають частиною єдиного інформаційного простору. За умов інформатизації суспільства перспективи успішного розвитку мають тільки ті бібліотеки, що обирають інноваційний шлях розвитку, тому що інновації – об'єктивний чинник стратегії сучасної бібліотечної установи, який визначає усі напрями її діяльності, принципово змінює її структуру і організацію роботи, забезпечує ефективне управління бібліотекою і персоналом, безпосередньо пов'язаний з налагодженням інформаційного виробництва, розподілу і споживання отриманих бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг через використання у своїй діяльності інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та забезпечує її конкурентоспроможність серед інших бібліотек. Однак, реалізація такої стратегії можлива лише за умови ефективного керування цими процесами на основі використання інноваційних підходів як на рівні бібліотеки, так і на рівні держави. Необхідно зазначити, що досить значна частина бібліотек